

תמצית מוסר

סיכום קצר וברור של דברי רבותינו בעלי המוסר

גליון 47 | דבר בעתו – חפץ חיים | שערי תשובה | כסלו טבת ה'תשפ"ו

תמצית ספרי חפץ חיים

דבר בעתו שער בית ישראל

הסיוע לאחרים לקיים מצוות זה המבחן אם האדם עובד את ד' באמת – הנה יש חילוק גדול בין אדם העובד את הקב"ה מתוך שהוא חפץ באמת בעבודתו ובמצוותיו, לבין העובד מתוך רצון לקבל שכר בזה ובבא, ועל זה נאמר "ושבתם וראיתם ב'... עובד ד' לאשר לא עבדו". והבחינה בזה היא אם אכפת לאדם שכולם יעבדו את הקב"ה או לא. וא"כ הנמנע מלסייע לאחרים מלהכשל במאכלות אסורות זה מראה שכל עבודתו היא לטובת עצמו. ובפרט שענין זה נוגע ליסודי הדת ולקדושת ישראל. ועל מה שאנו אומרים בק"ש "ואהבת" דרשו חז"ל שיאהיב אותו על הבריות, וא"כ צריך לעשות זאת "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". וכל איש מישראל קיבל על עצמו בעת קבלת התורה לחזק בכל יכולתו את קיום התורה בכלל ישראל, ונעשו ערבים זה לזה, ולכן יכול אדם להוציא את חבריו במצוות כי אם חבריו לא יעשה מצוה יחסר גם לו, וחובתו להפריש את חבריו מאיסור כיון שאם יכל להפרישו ולא עשה כך גם הוא יענש. וא"כ הנמנע מלסייע בממון לצורך המנועות ממאכלות אסורות, בודאי יענש על כך בעונש גדול כאילו הוא עצמו חטא, אף אם הוא בעצמו מדקדק בכשרות מאכליו מאד, ואף שהתביעה לא תהיה רק עליו, מ"מ כיון שהתביעה תהיה גדולה, שהרי חשבון הנכשלים ומספר הפעמים שהם נכשלים בהם גדול מאד, ממילא גם אם יגיע לכל אחד תביעה רק על כזית חזיר וכדו' בכל שבוע יהיה רע ומר לנפשו, וכ"ש אם יש לו יכולת מיוחדת על אנשי עירו, בודאי עיקר האשמה תהיה עליו. (פ"ב).

חוב מיוחד להחזיק את הנוודים כיון שיש ביניהם צדיקים גדולים – הנה מצוות "והחזקת בן" כוללת להחזיק כל איש מישראל, אמנם יש נ"מ גדולה אם הוא מחזיק איש פחות הערך או שהוא מחזיק תלמיד חכם. והנה ידוע שיש י' מדרגות בכלל ישראל, צדיקים חסידים תמימים ישרים וכו', וכיון שהיום כמעט רוב הדור בכלל הנוודים, א"כ יש מהם גם אנשים בדרגות גבוהות, וכמה גדולה זכות המחזיקם, ומה רב עונשו של המתרשל מלהחזיקם. ואמרו חז"ל כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, והטעם בזה כי ישראל הם בניו של הקב"ה שבשבילם נברא העולם, ובן המלך חשוב אצלו

יותר שכל שאר האנשים הנמצאים במדינתו, והמרחם עליו זכותו גדולה מאד, ויתגדל ויתנשא לעין כל לעתיד לבוא, וכדמצינו שהמייילדות זכו שיצאו מהם משה ואהרן ובית דוד בזכות שמסרו נפשם להחיות ילדי ישראל וגם לספק להם מים ומזון, ומאידך הנמנע מלסייע בשעת הצורך עונשו גדול, וכדמצינו שעמון ומואב אסורים לבוא בקהל ד' לעולם בגלל שלא קידמו את ישראל בלחם ובמים, אף שהיה לכלל ישראל מן ובאר. (פ"ג).

חיזוק שלא להמנע מלסייע מחמת ההוצאת ממון שיש בזה – יש הנמנעים מלהחזיק את הנוודים בטענה כי אינם יכולים לסייע לכולם, אמנם אין טענה זו אלא פיתוי היצר, כי אין מוטל על האדם לעשות אלא מה שבכוחו, וכל אחד זה הצלת נפש מישראל. וגם באמת לא כולם צריכים סיוע בזה, ואם רואים אנשי העיר שאינם יכולים לסייע לכולם עליהם לפנות לבקש עזרה מהעיריות הסמוכות. ואל יחשוב האדם שאין לו מספיק כסף להוצאה זו, כי אמרו חז"ל שאין אדם מעני מן הצדקה, וצדקה היא כמו זריעה, שכל שמרבה בצדקה מביא ברכה לתוך ביתו, ובאמת לפי המציאות בזמננו יש הרבה הוצאות שאינם הכרחיות על בגדים ותענוגים ודירות ומשרתים, ולא תהיה הצדקה קלה מכל אלו. ויתבונן האדם שהוא מורכב מגוף ונפש, ועליו לחלק כוחותיו עבור שניהם, ואם מוכרח לצמצם הוצאותיו צריך לצמצם בשניהם, ולא לצמצם רק בצרכי נפשו בלימוד התורה ובצדקה וחסד, ולהשאיר לגופו כל צרכיו. ובפרט כעת שיש הרבה צרות בכלל ישראל, צריך להרבות בצדקה וחסד, כדי שגם הקב"ה יעשה איתנו חסד. ומצינו שאבל עני שאין לו מה לאכול מותר לו לעשות מלאכה אחרי ג' ימים, אבל אמרו חכמים שתבוא מארה לשכניו שלא סייעוהו והוצרך לבוא לידי כך, ואם במניעת איסור דרבנן נענשים כך, כ"ש בלאוין וחייבי כריתות דאורייתא, וא"כ המשתדל בזה מציל את כל אנשי העיר מחסרון ברכה ומארה. ומי שאין בידו לסייע בעצמו, מחויב להשתדל בזה אצל אחרים, ויש לו זכות בכל פרוטה שהוא גובה, ונקראת המצוה על שמו, וכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו.

ואלו המתרשלים בענין זה מאד יש להתפלא עליהם, איך אינם שמים לב לצרת אחיהם המתנוודים, ואיך הם רואים את מצוות התורה מופקרים והם יושבים בשקט, ובפרט שיש כאלו יראי השם שמתחננים לעזרה ואיך לא ישמעו

זעקתם. ויש לדעת שדבר זה גורם שגם שאר המצוות יופקרו אצל הנכשל במאכלות אסורות, בגלל שהוא מרגיש כנכרי, וגם בגלל שהאכילה מטמטמת את לבבו, וא"כ סיוע להם יציל אותם מכל זה, ואם על חיי הגוף אמרו כל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, כ"ש בחיי הנפש.

והנה מלבד שיש מצוה להחזיקם, יש גם מצוה לדבר על ליבם שכל מצבם הוא לנסיון ואשרי חלקם אם יעמדו בנסיון, ואמרו חז"ל שהמפייס את העני בדברים מתברך ב"א ברכות, ועל ידי ההתקרבות אליהם יתחזקו יותר בשמירת הדת, וגם יש לזרזם לקיים את שאר המצוות כראוי, שאף אם לפעמים הם אנוסים, בזמן שאינם אנוסים חיובם שיהיה לשאר האנשים, ומקיימים בזה מצות תוכחה, אכן יש להזהר להוכיחם בנחת ובדברים רכים, שדברי חכמים בנחת נשמעים, וחלילה וחלילה להתקוטט עם אלה שאינם חפצים לשמוע לדבריו, וד' יגדור פרצת ישראל וישיבנו לתורתו ועבודתו. (פ"ד).

חשיבות לימוד שחיטה – איתא בחז"ל שתלמיד חכם צריך ללמוד כתב שחיטה ומילה, וכתב רש"י שגם מי שבקי בהלכות שחיטה צריך לאמן ידו לשחוט, ובזמננו שחלק גדול מישראל מתנוודים לארצות שונות שהרבה פעמים אין שם מי שיוודע שחיטה כהלכתה, וגם יש פרוצים שאין ראוי לאכול משחיטתם, ודאי ראוי מאד שמי שלומד הלכות שחיטה יאמן ידו לשחיטה, ויזכה בזה לעצמו ולאחרים. (חתומת הספר).

אחרית דבר – עלינו להתעורר לכל הדברים הנ"ל מפני שחיי רבבות מישראל תלויים בזה, שאם לא נספק להם מאכלים כשרים יבואו לאכול מאכלות אסורות, וכמה מהם ישכחו עי"ז לגמרי את יהדותם, ומה נענה ליום הדין כשיתבעו אותנו למה לא עזרנו להם להשיג מאכלים כשרים, ומה נחשבת הוצאת הממון מול התועלת העצומה שבדבר (וכל אחד יתבונן כמה ממון הוא מוציא להבלים), וגם חרפה הוא לעם ד' המוסרים נפשם תמיד בעד קדושת תורתם אם לא ישימו לב לענין הקדוש הזה אשר הוא נוגע ליסודי דת ישראל שבזה נבדלנו מבין העמים, ובהעלמת עין מזה אנו מראים כאלו אין אנו חסים כלל ח"ו על קדושת ישראל וקדושת תורתנו, ואיך לא נבוש ולא נכלם מאבותינו אשר מסרו נפשם ממש על כל מצוה קלה שבתורה וכל הונם ומאודם לא נחשב בעיניהם למאומה בעד קדושת תורתם ודתם,

ואנחנו בגלל מעט ממון או טירחא מתרצים שיעברו חלק גדול מיישראל על איסוריה המפורסמים, ומי האמין שנגיע למצב כזה שרבים נכשלים במאכלות אסורות (בתחילה מפני ההכרח ואח"כ נעשה להם הדבר כהיתר) ואין מי שעוזר להם להשיג מאכלים כשרים, ובזוהר הקדוש מפליג מאד בחומרת האוכל מאכלות אסורות, ואין לא נעזור לאחינו שלא יגיעו למצב כזה, ועל כולנו הדבר מוטל, הן מצד החיוב, והן מצד החסד והרחמים הנטועה בלב עמנו (ואשר נתחייבו בזה ע"פ התורה), והן מצד יראת העונש לעתיד (וגם עתה), והמתעורר לסייע להם מציל נפשות רבות מיישראל ממאכלי איסורים חמורים ומעונשים קשים וכנ"ל ועוד ועוד, (לבד מצות צדקה ואכילת עניים רעבים וצמאים ואהבת גרים נדים מרי נפש ועוד כמה וכמה מ"ע מפורשות שיש בזה), וכמה גדולה זכותו, והוא מציל בזה את אנשי העיר שלא תבוא אליהם קללה אלא ברכה, וכל המסייעים ומחזיקים בענין הקדוש הזה, מחלקם יהיה חלקנו, ומגורלם יהיה גורלנו. אמן.

ספר חפץ חיים

הלכות לשון הרע ורכילות לא נתבארו במקום אחד אלא הם מפוזרים במקומות שונים בש"ס ובפוסקים, והמציאות היא שרבים אינם יודעים את ההלכות בצורה ברורה, או שחושבים בטעות שבאופנים מסוימים מותר לדבר לשון הרע, וממילא רבים נכשלים בעוונות אלו.

מטרת כתיבת ספר חפץ חיים היא לסדר במקום אחד את כל ההלכות בצורה ברורה, ועל ידי ידיעת ההלכות (בתוספת ידעת חומר עוון לשון הרע, וגודל השכר לשומר פיו ולשונו, וידיעת תחבולות ועצות אין להנצל מעוון זה, כמבואר בספר שמירת הלשון), יוכל האדם להתגבר על היצר הרע ולהמנע מחטאים אלו.

הדברים המובאים באותיות קטנות הם פסקי ההלכות ש'שבאר מים חיים'.

גודל חומר חטא הלשון – הקב"ה הבדילנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו והכניסנו לארץ הקודש כדי שנזכה לקיים כל מצוותיו, וכל כוונתו בזה לטובתנו שנוכל לקבל השפעת טובו וחסדו בעולם הזה ובעולם הבא. והקב"ה ציווה אותנו שלא נעזוב את התורה, ובימי בית ראשון העמיד לנו נביאים להחזירנו למוטב, ובבית שני אף שחסרו ה' דברים מ"מ היינו יכולים לקיים כל המצוות ולהשלים כל חלקי הנפש, אך גברה שנאת חינם ולשון הרע ביננו, ומטעם זה נחרב הבית וגלינו מארצנו, ואנו מתפללים לקב"ה שיקרב אותנו, אך תפילתנו לא מתקבלת כי מיום שנחרב בית המקדש יש חומה של ברזל שמפסיקה בין ישראל לאביהם שבשמים, אמנם הסיבה היא לא מצד הקב"ה אלא רק מצידנו, כי הקב"ה רוצה לגאול אותנו אפילו כשעדיין לא הגיע זמן הגאולה, ק"ו היום שעברו אלף השנים שנגזרו לגלות, אלא שאין אנו מניחים לקב"ה שישרה שכינתו בתוכינו.

הסיבות לאריכות הגלות הם הרבה, אך חטא הלשון עולה על כולם מכמה טעמים: א' הוא

הסיבה לגלותנו, וממילא כל זמן שלא יתוקן החטא אין ניגאל. ב' חטא המרגלים שמאז נגזר עלינו גלות, היה לשון הרע. ג' עוון זה גורם שיהיו ישראל נרדים בפרך. ד' עוון זה גורם לסילוק שכינה. ה' אין יחולו עלינו ברכותיו של הקב"ה כשאנו מורגלים בחטא שכתוב עליו ארור מפורש בתורה. ו' גודל עוון זה הוא לאין שיעור שהוא ככופר בעיקר, וגם נפרעים ממנו בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

הטעם שהחמירה תורה בעוון זה – א' משום שעוון זה מעורר קטרוג גדול הגורם למוות וחרב והרג של אנשים רבים במקומות רבים. ב' שע"י שהאדם פוגם את הלשון הוא מונע מכל דיבורי התורה והתפילה שלו לעלות למעלה, ומאין תבוא עזרתנו לביאת המשיח וכיוצא בזה. ג' חטא שרגילים הרבה אנשים לחטוא בזה הרבה פעמים, השפעת הקלקול למעלה מאד חמורה, אפילו בעוון קטן, כ"ש בחטא זה שהוא חמור מאד.

חשיבות ידיעת הלכות לשון הרע שלכן נתחבר ספר זה – הסיבה שאיסור זה נעשה אצל רבים הפקר הוא מחמת מחשבת ההמון שאיסור לשון הרע הוא רק כשהדבר אינו אמת, והבעלי תורה יש להם טעויות בידיעת הדינים, וכגון התר דאפי תלתא ואפי מרא, או באיסור שלילת המעלות, ובאיסור קבלת לשון הרע בלב, או משמחשיבים את המדובר לרשע שמותר לדבר עליו. ומאידך פעמים שנראה לאדם שהכל אסור וממילא א"א לפרוש, ויש שחושבים שאינו עוון אלא מידת חסידות. ועל כן נתחבר ספר זה שבו נתקבצו כל הדינים מש"ס ופוסקים למקום אחד. והכל כתוב בדקדוק רב, וכל הדינים הם מעיקר הדין ולא ממידת חסידות, ולבד מההלכות יבואר גם כמה לאוין ועשין רגיל לעבור מי שאינו נזהר מלשון הרע ורכילות, אולי ינגף היצר כשיראה גודל המכשלה בזה. גם לימוד הלכות אלו משפיע על האדם כמ"ש חז"ל אם יגעת הרבה בדבריהם הקב"ה מסיר יצא הרע ממך. וע"י ההרגל במשך הזמן יוכל האדם לפרוש מחטא זה לגמרי. ואף שיש שיבואו להקל יותר ממה שכתוב, מ"מ צדיקים ילכו במ וכו'. ואין לטעון כי מוטב שיהיו שוגגים וכו', כיון שבדבר המפורש בתורה לא אומרים כך, וחובה לדעת פרטי ההלכות ואפשר לקיימם, וגם ע"י הלימוד אף אם יחטא יצא מכלל בעלי לשון הרע, וידע בנפשו שחטא לפני ד', ויראה לפייס את חבריו או לפחות שלא לדבר עליו עוד פעם.

למה הזהירה תורה על לשון הרע יותר משאר מידות רעות – מגודל אהבת ד' לישראל הרחיקם מהמידות הרעות, ובפרט הרחיקה התורה מלשון הרע ורכילות, שאף שאין לוקים על לאו זה, הרי הוא גורם למריבה ולרעות רבות ופעמים אף לשפיכות דמים, כמו שמצינו שחטא הנחש שגרם לגילוי עריות ולמיתה לכל העולם היה ע"י לשון הרע, ועיקר ירידת ישראל למצרים היתה

ע"י לשון הרע, וכן עיקר חטא המרגלים שהוא סיבת הגלות הוא לשון הרע, והריגת כל חכמי ישראל בימי שמעון בן שטח וחורבן ביתר היו ע"י רכילות, וכן עוד רעות עד אין מספר.

אלו איסורים אדם עובר בלשון הרע

מפני גודל הרעות שבחטא לשון הרע ורכילות הזהירה התורה עליו בפירוש בלאו ד"לא תלך רכיל" (משא"כ על שאר מידות רעות שלא נכתבו אלא ברמז), ובאמת בלשון הרע שייך לעבור כמעט על כל הלאוין והעשין שבין אדם לחבירו, ועל הרבה איסורים שבין אדם למקום, ולהלן יבוארו י"ז לאוין י"ד עשין וכמה ארורים ששייך לעבור עליהם בלשון הרע ורכילות, ומי שרגיל במידה רעה זו בודאי יעבור במשך הזמן על כולם. וכתב רבינו בסוף הפתיחה "ואבקש לידידי הקורא שזאת הפתיחה יקרא ויחזור ויקרא, כי היא בודאי תועיל לענין זה על להבא יותר מן הכל".

בכל האופנים הנ"ל עוברים בין בלשון הרע בין ברכילות, ואפילו על אמת, מלבד היכן שצויין אחרת.

איסור **לא תלך רכיל בעמך** הכונה שלא לומר לאדם מה עשה לו פלוני או אמר עליו, והיינו רכילות, ולשון הרע ג"כ בכלל לאו זה, ועובר בין בפניו בין שלא בפניו, והמקבל אינו עובר על לאו זה.

המספר או המקבל עובר על **לא תשא שמע שוא**, בין בפניו בין שלא בפניו.

המספר עובר על **השמר בנגע הצרעת** שזה אזהרה שלא לשכוח להזהר מלשון הרע שלא תבוא צרעת עי"ז, ואיסור זה הוא גם שלא בפניו, ולגבי המקבל אם הוא שותק ואינו מסייע למספר כלל, צ"ע אם עובר.

המספר בין בפניו בין שלא בפניו עובר **בלפני עור** מפני שמכשיל את המקבל, וככל שיתרבו השומעים יתרבה איסורו, והשומע הראשון עובר, אבל אם גם בלעדיו כבר היו שומעים יתכן שאינו עובר, ומ"מ יזהר לא לישב עמהם.

המספר לשון הרע אפילו על אמת ואפילו שלא בפניו עובר **על השמר פן תשכח את ד' אלוקין** דמסתמא הוא גס רוח ואינו מכיר נגעי עצמו, ועוון הגאווה קשה מאד, ואם מתכבד בקלון חבריו בודאי עובר (מלבד שאין לו חלק לעוה"ב, אמנם שלא בפניו אינו חמור כ"כ לענין עולם הבא, אבל איסור גאווה ושאר איסורים שייכים גם שלא בפניו). והמספר רכילות אינו עובר על לאו זה.

המספר והמקבל בפניו ושלא בפניו עוברים על **לא תחללו את שם קדשי** שכיון שאין בלשון הרע תאוה והנאה גשמית, הרי זה מרד ופריקת עול, וכל המבזה אפילו מצוה אחת ומייקל בכבוד שמים נקרא מחלל השם. ובפרט אם הוא איש חשוב שאם עושה דבר שנראה בעיני ההמון שהיא עבירה ואין ראוי לאדם כמוותו לעשות דבר כזה, אע"פ שגוף הדבר מותר, הרי זה חילול השם, (והמחלל שם שמים אין שיעור לעונשו, ואין כח לא בתשובה לכפר ולא ביסורים למרק ולא ביום הכיפורים, אלא כולם תולים ומיתה ממרקת, ואפילו חילל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי, אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם), ואם דיבר ברבים חטאו גדול יותר.

שערי תשובה שער שלישי

המדרגה השישית - מיתה בידי שמים

כרת חמור ממיתה בידי שמים שהוא זרעו נכרת, ומיתה חמורה שאף בעלי החיים שלו מתים.

האוכל טבל. המענה אלמנה ויתום, ואם היתום צועק ממנה עונשו יותר. הגזל את העני. המוציא שם רע. המשחק עם התינוקות, מנאף, דש מבפנים וזורה מבחוץ. ת"ח שאינו נוהג בצניעות, והטעם לפי שמרחיק אהבת הבריות מן התורה. כל שיש לו ביהמ"ד בעירו ואינו הולך לשם. החולק על ישיבתו של רבו, והמורה הלכה בפני רבו. הגזל מתנות עניים, והנודר לצדקה ואינו משלם, והקופץ ידו מאביון.

המדרגה השביעית - כרת

יש ב' סוגים של כרת, יש כרת מהעוה"ז שהוא זרעו נכרתים, ויש שנכרת מהעוה"ז ומהעוה"ב, ופעמים שמתעכב הכרת כמה דורות.

(עונש הרשעים מתעכב מפני ג' סיבות, א' שמה יעשו תשובה, ב' לשלם שכר המצוות בעוה"ז ולאבדם בעוה"ב, ג' שמה יצאו מהם בנים צדיקים).

וענין הכרת הוא קיצור השנים פחות מבן חמישים, (ומיתה בידי שמים פחות משישים), ואמנם יש צדיקים שמתים כך ולא מפני העונש אלא שכך נקצב להם.

הבא על הנדה מלבד הכרת לזרעו גם יהיה הבן עז פנים, ואיסור נדה הוא עד הטבילה ואע"פ שספרה.

המדרגה השמינית - ד' מיתות ביי"ד

מונה הד' מיתות וסדר חומרתם והעבירות שעונשם מיתת ביי"ד.

מיום שחרב ביהמ"ק אע"פ שבטלו ד' מיתות ביי"ד, דין ד' מיתות ביי"ד לא בטלו, ומת במיתה הדומה למיתה שחייב ביי"ד.

ויש לעורר על הרבה מלאכות שבת שנעלמו מעיני רבים.

המדרגה התשיעית - יהרג ואל יעבור

כל עבירות שבתורה אם אמרו לו עבור ואם לא נהרג, יעבור ואל יהרג, חוץ מג' עבירות שיהרג ואל יעבור ואפי' בצינעא.

ואף אבק ג' עבירות עונשו חמור מכמה מצוות מכמה עבירות חמורות, כגון האיסור להתרפאות בעצי אשירה אפי' בפיקוח נפש, והאיסור לספר עם אשת איש שחשק בה אפי' ימות בלא זה, ואבק הרתיחה הלבנת פנים, ע"כ חייב להפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים, ודומה הוא לרציחה במה שהדם יורד מפניו, ועוד שצער הכלימה מר ממות, והמלבין פני חבריו יורד לגיהנום ואינו עולה כמו בא על אשת איש, ואין לו חלק לעוה"ב אע"פ שרוצח יש לו כי הוא רחוק מן התשובה לפי שאין החטא חמור בעיניו.

שקולה שבת כנגד כל המצוות.

המדרגה העשירית - אין לו חלק לעוה"ב

המחלל את השם אין לו חלק לעוה"ב, שכיון שכוונת הבריאה היא לכבוד שמים והוא עשה הפך מכוונת הבריאה.

כתיב "והנפש אשר תעשה ביד רמה את ד' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמה כי את דבר ד' בזה ואת מצוותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה".

עוונה בה היינו שאף אחר המיתה לא נתכפר והיינו שאין לו חלק לעוה"ב.

ביד רמה - לעשות בפרהסיא דבר שאיסורו ידוע, או אף בסתר לפרוק מעליו עול ואפי' מצוה אחת אם אינו נזהר ממנה ואין נפשו מרה לו על חטאו, (ואם הוא לתאבון אין מורידים ואין מעלים ולהכעיס מורידין כאפיקורס ואין מעלין).

דבר ד' בזה - האומר אין תורה מן השמים, המגלה פנים בתורה, המבזה ת"ח, והמבזה את המועדות.

המבזה ת"ח אין לו חלק לעוה"ב -

התועליות בכבוד ת"ח - א' שעיי"ז דבריהם נשמעים, ב' ותתרבה התורה כדי לנחול כבוד כמו הת"ח, ג' וגם רבים יכירו מעלתה ויעסקו בה

לשמה, ד' כבוד הת"ח מראה את חשיבות לימוד התורה כי לומדיה יורו דרכיה לבלתי תשכח, וא"כ המכבד מראה שקיום התורה הוא העיקר.

ועל האדם לשום ליבו תמיד לכבד את ד' ולהודות לו ולשבח עבודתו, ומעלות האדם נראות לפי מה שהוא משבח.

והמכבד את הרשעים יש בזה כמה מכשולות, א' חילול התורה והעבודה, ב' גורם לרבים להמשך אחריהם ולעשות כמעשיהם, ג' המתחברים להם יענשו עמם, ד' הרשעים יבואו להשפיל את הצדיקים.

עוד יש בכלל כי דבר ד' בזה מי שמדבר ד"ת במבואות המטונפות, ומי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, והקורא בספרי מינים.

ואת מצוותו הפר - המבטל מצות מילה.

האומר אין תחית המתים מן התורה אין לו חלק לעוה"ב, וכן האומר אין תורה מן השמים.

האפיקורוס אין לו חלק לעוה"ב, והאפיקורוס הוא מי שאינו נוהג מורא והדר בת"ח אע"פ שאינו מבזה אותם, וטעם הדבר משום שמראה שאין התורה מכובדת בעיניו, ועוד שמבטל יראת החכמים וע"י היראה מהם דבריהם נשמעים להדריך את העם, ובכלל האפיקורוס האומר מה הועילו לנו הלומדים בלימודם, (ועל כן יש ללמד תועלת התורה כדי שגם מי שלא לומד לא יהיה בכלל האפיקורוס), עוד בכלל האפיקורוס הקורא לרבו בשמו.

עיקר סיבת עונש אלו שאין להם חלק לעוה"ב הוא מפני חילול התורה, ועוון החילול גדול מכל העבירות, ואינו מתכפר בתשובה ויסורים, ונפרעים ממנו מיד, ואפי' הוא שוגג, ומזה רואים כמה גדול החיוב לקדש שם שמים.

כת אויבי ד' אין להם חלק לעוה"ב, ודבר זה שייך גם באנשים המקיימים את המצוות אם רע להם כשאחרים ג"כ שומרים, וכ"ש אם מונעים אחרים מלשמור, וכן אלו שעניניהם צרה בכבוד ת"ח הם שונאי ד'.

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליצות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- בנקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר וספרי הפץ חיים.

או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על: דף היומי / משנה ברורה / עמוד היומי / הפץ חיים / אהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, 81 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת יפה נוף'.

חדש ב'תמצית'

קורס חדשני ומקצועי

ללמוד - להנות - ולזכור

מחזור חדש ומורחב של 11 שיעורים, בירושלים בני ברק ומודיעין עילית, החל מתחילת חודש טבת.

להרשמה ולפרטים 055-400-7977

קו עדכונים ושיעורים

בקו תוכלו לשמוע: מידע כללי, עדכונים, רשימת נקודות ההפצה, שיעורים.

02-3131-465

תמלול ספר דבר בעיתו

שער בית ישראל פרק י"ח

בו יבואר גודל ההפרש שיש בין האדם שמקיים רק בעצמו רצון ה' ובין האדם שמשתדל שגם אחרים יקיימו רצון ד'

גם ידע האדם שיש חילוק גדול בין העובר ד' ומקיים מצותיו בעבור שחפץ באמת בעבודתו ובמצותיו, ובין מי שעושה את הכל רק לקבל שכר בזה ובבא, ויורה ע"ז הכתוב "אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאוד" וכמו שפירשו חז"ל במצותיו ולא בשכר מצותיו, וזהו שנאמר "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלהים לאשר לא עבדו", ורצה לומר אפילו אם מקיים מצות השם אבל רק בשביל עצמו, ולא בשביל שחפץ בעבודתו, תראו ההיכר ביניהם לעתיד לבוא. ובמה יבחן האדם אם הוא עובד אמת או כוונתו בעבודתו רק בשביל הנאת עצמו לקבל שכר ולהנצל מעונש, הבחינה הנכונה הוא בזה דמי שהוא עובד אמתית תשוקתו שיהיו הכל עובדי השם ועושי רצונו כדי שיתגדל כבוד השם"י אצל הכל ואם הוא רואה שאנשים עוברים על רצון השם יתברך הוא מיצר ודואג על זה מאוד מאוד, לא כן מי שכוונתו רק בשביל הנאת עצמו אין חושש כלל אם שארי אנשים עובדים את ד' או לאו, ואך כיון שהוא בעצמו נזהר שלא יעבור על התורה ולא יענש בגיהנם דיו לו ואין מיצר ודואג כלל על שאחרים מחללין את כבודו בשאט נפש.

ותדע אחי שכל זה הוא שייך בענינו ג"כ, שמי שאומר מה לי לדאוג על אחרים לעזור להם שלא יכשלו במאכלות אסורות, אות הוא שכל עבודתו הוא רק בשביל הנאת עצמו שיהיה טוב לו בזה או בבא, ולא בשביל כבוד ד', שאילו היה חושש לכבודו בודאי היה מתחזק בכל עוז שלא יעבור שום אדם על רצונו.

וכלל ענין זה שכתבנו הוא כתיב בפרשת ק"ש שאנו קוראין בכל יום "ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך" וגו', ופירשו חז"ל בואהבת היינו שתאהבהו על הבריות, והוא כמו שכתבנו, דאוהב הנאמן למלכו משתוקק לאהבהו על כל בני מדינתו שיהיו הכל נאמנים בעבודתו באהבה ובלב שלם, ומה שסיים הכתוב "בכל לבבך" וגו', משמע דקאי על ענין זה נמי, דצריך להשתדל בכל לב ובכל נפש, ובכל מאודך היינו בממונו, לאהבהו על הבריות בהם, ולא לשמוע ליצרו שמיעצוהו לקפוץ את ידו במקום שנוגע לכבוד שמים שיתחזק עי"ז עבודתו בעולם. וזהו מה דאיתא בספרי "ואהבת את ד' אלקיך" - אהבהו על הבריות כאברהם אביך דכתיב "ואת הנפש אשר עשו בחרן", וידוע דרכו של אברהם אבינו שהיה גדול במדת החסד מאוד, ועי"ז קירב את הבריות תחת כנפי השכינה, וכדכתיב "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ד' אל עולם", וכדאיתא במדרש דע"י האשל הקרא שם ד' בפי כל הבריות, וזהו שאמר "ואהבת את ד' אלהיך וגו' ובכל מאודך" וכו"ל.

גם הנה ידוע שכל איש ישראל שקיבל על עצמו קיום התורה בעת קבלת התורה, לא על עצמו בלבד קיבל, אלא גם כל מה שיהיה ביכולתו לחזק את קיום התורה אצל שאר בני ישראל התחייב על עצמו, ונעשו אז כל ישראל ערבים זה לזה, וזהו מה שמסיים התורה בפרשת נצבים "הנסתרות לד' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת", וכמו שפירש רש"י שם דהיינו שנעשו ערבים זה לזה, ולכך הדין שכל אחד מ ישראל מוציא את חבריו בקיום המצות אף שיצא הוא כבר כגון קידוש וכדומה, דאם יחסר לחבירו איזה מצוה כאלו חסר לו [כדאיתא ברא"ש ברכות פרק ג'], וכן נמי שיפריש כל אחד את חבריו מאיסור לא תעשה [הג"ה ולכן נפסק הדין ביו"ד סי' ש"ג דאם רואה לחבירו שהוא לבוש כלאים צריך לפשוט ממנו אפילו בשוק, ואפילו לבשן בשוגג שלא ידע שהוא כלאים, ואפילו לדעת הרא"ש המובא שם בהג"ה שא"צ לפשוט ממנו בשוק כשהלובש אינו יודע שהוא כלאים משום כבוד הבריות, עכ"פ כשיגיע לביתו צריך להודיעו כדי להפרישו מהאיסור, וכן נמי כהן שהוא ישן ומת עמו באהל צריך להקיצו ולהודיעו כדי להפרישו מהאיסור, ואף על גב דלא ידע מ"מ איסורא קעביד בשוגג, ולאחריני דידעי מצוה להפרישו מהאיסור כדאיתא ביו"ד סי' שע"ג בהג"ה בש"ך שם, וכן נמי לענין תלמיד חכם אף על גב דאינו חייב להעיד במקום דאינו לפי כבודו, אבל לאפרושי מאיסורא חייב להעיד כדאיתא בשבועות דף ל' ע"ב], דאם לא יפרישו מהאיסור במקום שיש ביכולתו יענש גם הוא, וכדאיתא בויקרא רבה "שה פזורה ישראל" - מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו וכולם מרגישים [רצה לומר שדרך של השה כל העדר מתחברים ביחד, וכששה אחד לוקה ברגליה וכדומה והיא עומדת, יעמדו כולם לפי שעה], אף ישראל אחד חוטא וכולם נענשים, תני רשב"י משל לבני אדם שהיו באים בספינה נטל אחד מהם קודח והתחיל וקדח תחתיו, אמרו לו חבריו למה אתה עושה כן, אמר להו מה אכפת לכם, לא תחתי אנכי קודח, אמרו לו מפני שאתה מציף עלינו את הספינה עי"ש. וא"כ בענינו נמי כשנאמץ את לבבינו ונקפוץ את ידינו ממצות צדקה באיזה גרגרי כסף שע"ז היינו יכולים למנוע אותם מאיסורי ל"ת דאורייתא שיש על כל כזית וכזית בפנ"ע, ועי"ז אף אנשים כשרים יוכרחו לפעמים לאכול מאכלות אסורות, בודאי נתענש ח"ו עונש גדול בבא עת הפקודה כאלו היינו אוכלים בעצמינו מאכלות אסורות.

ולפ"ז אף האדם השלם השומר עצמו מאיסורים בכל יכולתו, ואף מספק ספיקא שאינו אוכל מבהמה שהורה בה חכם או מסירכא וכדומה, יוכל להיות כי לעתיד לבוא יתבעו אותו על חתיכת חזיר וטריפה וכדומה, וכאשר ישאל מניין לי האיסורים האלה חף הייתי מפשעים אלה ולא בא אל פי מעולם אף חשש איסור קל, ישיבו לו האם לא ידעת כי כל ישראל ערבים זה לזה וזכור שאכלו אנשים מבני עמך בעירך בזמן פלוני ופלוני כל האיסורים החמורים האלה ואתה עמדת מרחוק ולא ראית להושיעם בעת דחקם שלא יבואו לידי איסורים האלה, וע"כ בא וקבל דינך, ומה מאוד יתמרמר אז על עצמו שבדבר נקל [במעט כסף או בזירוז לאנשי העיר] היה יכול להסתלק מכל אלה הדינים. ואל יתפתה בנפשו לומר שבודאי לא יהיה הדין עליו לבד כי אינו יחיד בעירו, כי לעומת זה תדע כשנתחייב אדם בערבות גדול של כמה עשריות אלפים רובל כסף אפילו נתערבו עמו ביחד עוד כמה אנשים כשמגיע לזמן תשלומין אפילו אם יגיע עליו איזה חלק מן הערבות הוא עולה ג"כ לסך גדול אשר יצר לו מאוד עי"ז, ואף כאן בעניינו לפי הידוע שכהיום נתרבו הנודדים מאד שכאשר תבא לחשבון יגיע לאלפי כזית של איסור הנאכלים בשבוע אחת ובמקום אחד, וא"כ אפילו לא יגיע לאיש אחד מהערבים רק כזית אחד של חזיר או של נבלה וטרפה וחלב בכל שבוע ושבוע ג"כ יהיה רע ומר לנפשו, [וכ"ש אלו האנשים אשר יכולת בידם לזרז את אנשי עירם להחזיק במצוה זו למנוע את נפשות ישראל מאיסורים והתרשלו בדבר, בודאי עיקר האשמה תהיה עליהם, וכדאיתא בתנא דבי אליהו כל מי שסיפק בידו למחות ולא מיחה ולהחזיר את ישראל למוטב ואינו מחזיר כל הדמים הנשפכין בישראל אינם אלא על ידו, שנאמר (ואתה) "בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממני באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו וגו' הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש"], ולדעתי זהו מה שאנו מתחננים באבינו מלכנו שתי בקשות, דהיינו אבינו מלכנו מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך, ואח"כ אבינו מלכנו מחוק ברחמיך הרבים

כל שטרי חובותינו, ולכאורה היינו הך, ולדברינו נחא, דמתחילה אנו מבקשים סליחה על העונות ופשעים שאדם עובר בעצמו, ואח"כ אנו מתחננים עוד על שטרי חובות שאין באים על ידי פשעינו כלל כי אם ע"י ערבות על אחרים, וגם הם חובות עלינו.

פרק י"ט

בו יבואר גודל החיוב בזמננו שיש בין המתנוודדים אנשים יקרי ערך מאוד

גם צריכין אנו להתבונן במה דכתיב בתורה "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו", אף שבאמת כללה התורה בכלל זה כל איש ישראל, ועל כולם נאמר "והחזקת בו", אפילו הכי ידוע שיש נ"מ רבא בין אם מחזיק איש פחות הערך ובין אם מחזיק איש מכובד ובין אם מחזיק ת"ת. והנה ידוע שיש עשרה מדרגות בישראל: צדיקים חסידים תמימים ישרים וכו' כדאיתא בזה"ק, וכאשר כהיום נתרבו הנוודדים וכמעט רוב אנשי דור הזה הם בכלל הזה, והלא נמצאו אצל ישראל בכל דור ודור כל אלו המדרגות הקדושות צדיקים חסידים תמימים ישרים וכו', ואם כן כל אלה נמצאו בתוך האנשים הנוודדים האלה, וכמה גדול זכות המחזיק לאנשים כאלה. ולהיפך אם נתרשל מהם מהחזיק אותם וישארו גם האנשים הישרים האלה בלי משען ומשענה ברעב ובצמא, עד כמה יגדל כח העונש ח"ו כשלא נרחם על עבדי אלהי ישראל להכניסם לידי סכנה או לטמאם בגיעולים ובעון כריתות ע"י קמצנות איזה גרגירי כסף שהיה מגיע על כל אחד.

וראה נא כמה יקרה נפש אחת מישראל בעיני הקדוש ברוך הוא, עד שאחז"ל כל המקיים נפש אחת כאלו קיים עולם מלא, דהיינו משום דעם ד' נקראו בנים למקום, שבשבילם נברא העולם, ובן אחד של מלך חשוב אצלו יותר מכל שאר אנשים הנמצאים במדינתו מאחר שהוא בנו, וכ"ש אלו השרידים אשר ד' קורא חביבים המה מאוד בעיניו ומתפאר עמהם בפמליא של מעלה, כמו שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר", והמטיב עמהן זכותו גדול מאוד, ולהיפך אם נתעצל מלהיטיב עמהן עונשו גדול מאוד, והמרחם על בניו של המקום בעת דחקם ועושה עמהם חסד, בודאי יהיה אהוב בעיני ד' מאוד, ויכתב שמו למעלה בספר הזכרון לשם ותפארת [כדאיתא במדרש רות פ"ה לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה ועכשיו מי כותבה אליהו ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם], ויתגדל ויתנשא לעתיד לבוא לעיני הכל, ואלה המתרשלים ומעלימים עין מהם יגדל עוונם ויגיע להם בושא וכלימה לעתיד לבוא, וכ"ש אם לא ימצא כלל בעיר מי שירחם עליהם להחיותם ועי"ז יטמאו עצמם ויביאו לידי כריתות, בודאי יגדל חרון אף ד' על זה על הכל.

ובאמת בין לענין עונש מי שמעלים עין מזה ובין לענין שכר מי שמשדל בזה מצינו הכל בתורה"ק, כי מצינו לענין עמון ומואב שהתורה אסרה מלבא בקהל ד' לעולם על דבר אשר לא קדמו את אבותינו במדבר בלחם ומים, ואף כי הם לא היו צריכים לזה כי היה להם מן ומי באר, וכ"ש אלו שהם רעבים וצמאים כמה רע הוא בעיני ד' כשנעלים עין ולא נרחם עליהם. וכן לענין שכר המשתדל להחיות בניו של מקום מצינו ג"כ בתורה בפרשת שמות "ותיראן המילדות את האלהים וגו' ותחיינן את הילדים", ופרש"י שהיו מספקות להם מים ומזון, וכתב בסמוך "ויהי כי יראו המילדות את האלקים ויעש להם בתים" דהיינו שיצאו מהם בתים הגדולים שבישראל, שהוא מרמז על משה ואהרן ומלכי בית דוד [עיין ברש"י שם], ונראה שהוא הכל מדה במדה דתחת שסיכנו עצמם להחיות ילדי ישראל וגם להספיקם מים ומזון, לכך זכו שיצאו מהם מרע"ה ואהרן שבזכותם הכריעו את ישראל לחיים, [וכמו שמצינו במעשה עגל כמו שנאמר בכתוב "לולי משה בחירי וגו', וכן באהרן שנאמר "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה"], וגם בזכותם הספיק ד' מים ומזון לכל ישראל, [וכמו שמצינו שאחז"ל מן בזכות משה וכו' ואח"כ החזירן כולן בשביל משה], וגם עיקר קבלת התורה אשר היא חיינו וחיי עולם הלא בא לנו הכל ע"י משה רבינו ע"ה, וגם בית דוד שהיה לאב לכל ישראל ומשיח צדקינו שהוא אור תקוות חיינו גם אלה יצאו ממרים, ובודאי גם בכל דור ודור מי שמשדל ומייגע עצמו להחיות נפשות ישראל בעת צר להם בודאי יגדל שכרו מאוד ויצאו ממנו בנים שיהיו לאות ולתפארת בישראל.

פרק כ'

בו יבואר ביטול טענת המתרשלים בזה

ועתה נבוא לבאר טענת המתרשלים בזה ותשובה נצחת על דבריהם.

יש שאומרים כי רבו הנוודדים בעירנו ואין ביכולתנו להספיק לכולם, ומה תועלת יהיה כשנחזיק מעט מהם אחרי שלכולם אין ביכולתנו להושיע. אבל באמת טענה זו היא רק מפיתוי היצר, ולמה הדבר דומה לסיעת אנשים שהלכו בדרך על גשר הנהר ונשבר הגשר ונפלו כולם להנהר, ויצעקו הושיעו הושיעו כי באו מים עד נפש, ויהיו שם שני אנשים שיכולים לשוט במים, וירץ אחד מהם לתוך הנהר להוציאם מן המים, ויען לו השני למה אתה יגע הלא נפלו שם כעשרים אנשים, התדמה שתוכל להציל את כולם, ויען ויאמר לו לא הבנתי שאלתך וכי בשביל שאין ביכולתי להציל את כולם אעלים עין מדמי אחינו ואתרשל מלהציל כלל, הלא אף אם אציל מעט מן המעט מהם שלא יכרתו מן החיים כדאי כל עמלי ויגיעי, והמקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. וכן נמי בעניננו, וכי בשביל שאין ביכולתנו להספיק לכולם במאכלות כשרות שלא יבאו לעבור על לאוין וכריתות, נתרשל לגמרי אף מה שיש ביכולתנו, אלא כל מה שיש ביכולתנו אנו מחוייבין לעשות אף אם לא נציל עי"ז את כולם. וכמו שאמר שלמה המלך עליו השלום "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה".

וגם אמנם ידוע שלא לכל הנוודדים מגיע היזק חסרון מאכלות הכשרות בשוה, כי יש אנשים שיכולת בידם לקנות בעצמם מאכלות כשרות, ועוד יש כהנה שאין נחיצותם גדול כ"כ, ויש שנחיצותם גדול מאוד שהם עניים שאין להם במה לקנות מאכלות כשרות וכובשים עצמם בכל יכולתם שלא לאכול מאכלות אסורות, ואף אם לא יספיקו לכולם אם יגיע רק לאלה הנחוצים ביותר הלא ג"כ טוב הוא.

ודע עוד דלפי הידוע שכל ישראל הוא כאיש אחד וע"כ אם רואים שלפי ריבוי האנשים הנוודדים אין ביכולתם בשום אופן להחזיק את כולם, מצוה עליהם לעורר את יתר עיירות הקרובות והרחוקות שגם הם יראו לסייע לדבר הזה.

ויש עוד שמתפתים מיצרם אופן אחר באמרם שכהיום שההוצאה מרובה והפרנסה מועטת לפי ערך ההוצאה קשה כח הסבל לשאת ע"ע הוצאה זו, אבל באמת ידוע מה שאחז"ל שאין אדם מעני מן הצדקה, שנאמר "והיה מעשה הצדקה שלום", כי באמת צדקה היא כמו זריעה, וכמו שנאמר "זרעו

לכם לצדקה וקצרו לפי חסד", והיתכן שידאג אדם שיש לו שדות הרבה על ריבוי התבואה שצריך להפיל בארץ בעת הזריעה, הלא באמת כל מה שמרבה לזרוע הוא מרבה אח"כ בקצירה, כי מכל גרעין יצא מאה פעמים ככה, כן הוא הצדקה, כל פרוטה ופרוטה שאדם מוציא לצדקה הוא מביא ברכה לתוך ביתו, וכמו דכתיב "נתן נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ד' אלהיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך".

ובאמת כאשר נתבונן היטב עוד נראה כי טענה זו שכהיום ההוצאה מרובה היא טענה מסותרת מעיקרה, ואדרבה היא מביאה יותר החיוב על האדם, כי בימים הראשונים שאדם היה מצמצם הנהגת מחייתו מאד ולא היה מוציא שום דבר על איזה ענין יתר כי אם על הכרחיות לחם לאכול ובגד ללבוש, [והיינו רק לכסות את גוו ולא מלבושים יקרים אחד ושנים ושלוש שכ"א עולה לו לעשריות רובל כסף], היה די במעט המעות שהכין לצדקה וחסד לצאת ידי המצוה ע"פ הדחק, משא"כ היום שמצוי בעוונותינו הרבים שהרבה והרבה מהמעות הולכים על יתרונות ותענוגי בני אדם במלבושים יקרים לו ולאשתו ולבניו הגדולים והקטנים, [ואפילו מנעלים לרגליו אשר הוא דבר הפחות בערכו נתרבה בעוונותינו הרבים הרצון לפאר ולקשט אותם, עד שמה שעולה כסף לאיש אחד לשנה בעד מנעליו היה די מלפנים על כל המלבושים לכמה שנים], ודירות יקרות וריבוי המשרתים וכהאי גוונא, לא תהא מדת צדקה וחסד שהיא חיי האדם והצלתו בעוה"ז ובעוה"ב קל בעיניו מאחד מיתרונותיו ההבלים.

ודברינו מרומז במה שאמרו חז"ל שלעתידי לבוא יוכיח הקדוש ברוך הוא את כל אחד ואחד לפי מה שהוא, ובאמת כאשר נשאל לכל אחד ואחד על הנהגתו בהוצאות ביתו שהוא מתנהג כעשיר ורב הוא יתר מכפי ערכו, תירוצו נכון לפניו כי אין לאל ידו להושיע, שא"א לו לגרוע מהנהגת בני ביתו מאומה, ורק כשבא לפניו ענין צדקה וחסד שם הוא מתבונן במצבו כי אין בכחו ועושה את עצמו לעני ודל ואינו נותן אף לפי ערכו. ולמה הדבר דומה לראובן ושמעון שלקחו עסק ביחד והתנו ביניהם שכל אחד יקח מהריוח להוצאות ביתו ומלבושיו בכל שבוע, ומוותר הריוח יחלקו בכלות משך השותפות, ויארכו הימים והעסק הלך ודל עד שלא הספיק אף להוצאות ביתם, ויתייעצו ביניהם שמעתה יצמצמו בהוצאות ביתם ולא יקחו הכסף כמלפנים רק היותר הכרח, ויהי כאשר בא שמעון ליטול ההכרחיות להוצאות ביתו לא נתנו שותפו באומרו שגם זה הוא יותר מן ההכרח ודי לו בפחות מזה הסך, ויהי כאשר בא לחשבון ויחסר סך רב מהכסף וכמעט לא נשאר מאומה, ונתברר הדבר שראובן לעצמו לא צמצם בהוצאותיו כלל וכלל והוציא כסף לכל הוצאות המותרות כאחד העשירים, ורק לשותפו שמעון לבד מרר את חייו ועל כל פרוטה ופרוטה שלקח להוצאותיו היותר הכרחיים נתן שבע עינים וצעק עליו באמרו שגם זה אינו הכרח גדול ואפשר לצמצם אותו עד שהוכרח להתנהג כאחד העניים הגדולים חסר לחם וערום ויחף, ובצאתו מהעסק לא נשאר לו מהעסק אף למזון סעודה אחת, כי כל כסף הריוח והקרן הוציא ראובן על ריבוי הוצאות המותרות שלו, ויהי כראות שמעון זאת נתן עליו בקולו הוי רשע ערום למה עכרתני מה עשיתי לך שרימיתני ככה ותגזל את כספי להוציאם על הבלים ולהשאיר אותי ערום ורעב בחוסר כל.

והנמשל מובן מאליה כי האדם מורכב מגוף ונפש, ולכל אחד צריך ליתן לו מזון להחיותו, וצריך האדם לחלק כוחותיו עבור שניהם, דהיינו שחלק מזמנו צריך לעמול להחיות הגוף ולמלא צרכיו, דהיינו לחם להחיותו וכסות להלבישו ודירה לשכן בו משך ימי חייו, ויתר הזמן צריך לעמול לצרכי נפשו ליתן לה חיותה דהיינו בלימוד התורה וקיום המצוות, שכל אלה הם חיי הנפש וקיומה לנצח, וכמו שנאמר "ושמרתם את חוקתי וגו' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" (ויקרא י"ח ה), ועל קיום תנאי השותפות ממונים שני יצרי, היצר הרע הוא כח התאוה והחמדה מופקד הוא על עניני הגוף שלא תגזל הנפש ממנו צרכיו, והיצר טוב מופקד על עניני הנפש שלא יגזלו ממנה חיותה לגמרי, וכאשר בזמנים אלה בעוונותינו הרבים נתמעטה ההשפעה ונתדלדלה הפרנסה, ממילא יחסר לשניהם חיותם בין בצרכי הגוף ובין בצרכי הנפש, וכשיתבונן האדם בעניניו מוכרח הוא לצמצם מעט בשניהם, דהיינו לפרנס גופו במזונו ובמלבושיו ושאר צרכיו במצומצם כפי ההכרח, כי הריוח כעת אין מספיק די הוצאותיו בריוח. וככה בעניני הנפש באשר ההשפעה מועטה מוכרח הוא לצמצם מעט, כי אין לו פנאי לעסוק בתורה הרבה כמלפנים שהיו השנים כתיקונם, וכן בעניני המצוות צדקה וחסד שהם חיי הנפש מוכרח הוא לצמצם מעט לפי ערך פרנסתו. אכן כשיבואו הדברים למעשה לא כן יעשה, כי כאשר יעלה בלב האדם ללמוד מעט תורה או להפריש מעמלו לצדקה וחסד שהם צרכי נפשו, ימנעוהו היצר המופקד על צרכי הגוף וצועק עליו מה תעשה אתה מוכרח לצמצם כהיום בדברים אלה כי אין מספיק עתך ועמלך להחיות בם גופך כהיום בריוח, וככה ימרר את נפשו בכל עת ועת ולכל מצוה ומצוה שיבא לידו מתאמץ להפריעהו עד שגזול חיות הנפש ממש שנשאר ערום בלי תורה ומצוות, ואם היה מתנהג באמת גם בעניני הגוף גם כן בצמצום כדבריו לא היה העוול גדול כ"כ, אבל לא כן הוא, כי בעניני הגוף לא יניחנו היצר לחסר מאומה, ומוציא הוצאות מרובות לחמודי התבל והבלים בעדו ובעד בני ביתו הרבה הרבה יותר מלפנים, ובאשר כי ההוצאה מרובה וההשפעה מועטת מוכרח הוא למסור כל כוחותיו לעמול בזיעת אפיים יומם ולילה כדי להמציאם, ורק מנפשו הנכאה והנדכאה יגזל חיותה שתשאר לעתיד לבוא בלי מזון וכסות שהם נעשים על ידי התורה ומצוות, וכמה יגדל מכאוב הנפש ע"ז בשעת מעשה בכל יום ויום כשהיצר מונע ממנה התורה ומצוות שהם חיותה, וכ"ש לעתיד לבוא בזכרה שהיצר בערמימותו גזל ממנה אורה וכבודה לנצח, וכל זה מרומז בכתוב שנאמר (הושע ז' ט) "אכלו זרים כוחו והוא לא ידע, גם שיבה זרקה בו והוא לא ידע", דהיינו שכח החמדה והתאוה והכעס שהם באים רק מכח היצה"ר שהוא זר לאדם [ואין אוהבו כלל ואדרבה מקטרג עליו לכלותו], הם אכלו את כוחותיו ולא הניחו להנפש שישתמש בכוחות לצרכה, והאדם לא ידע להתבונן ע"ז כלל, וגם לעת שיבתו שכמעט ראה בעצמו שכוחותיו אפסו וכלו, ומתי יעשה לצורך נפשו גם אז לא התבונן ע"ז והניח הכל להזרים להשתמש בכוחותיו האחרונות ולנפשו לא השאיר כלל. אבל החכם אשר עיניו בראשו, אין לו לשמוע ליצרו שהוא אויבו הגדול כידוע, ויתנהג עניניו בדרך האמת והצדק, דהיינו לצמצם בהוצאות המותרות ההבלים בכל מה דאפשר, ואז ישאר לו עת לתורה, וגם כסף להחיות אלמנות ויתומים ומרי נפש ולשאר צדקות ההכרחיים, ויקנה לו שם טוב בעוה"ז ואחרית טובה לעוה"ב.

ובפרט בעת הזה שאנו רואין בעינינו שמדת הדין גוברת מאוד בעולם מידי יום ביומו בכמה מחלות ומיתות משונות וחסרון השפעה בעולם, עד שאין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו, כמה צריך להרבות בצדקה וחסד, אולי עי"ז נכפה את כח הדין ויתמלא רחמים בעולם, וכידוע שכח הצדקה וחסד מחליש את מדת הדין, ומעורר למעלה את מדת הרחמים והחסד, שאמרו חז"ל שאומר הקדוש ברוך הוא ומה אלו שהן בעצמם צריכין חסד עושין חסד אלו עם אלו, אני שאני מלא חסד ורחמים אל אחת כמה וכמה שאני צריך לגמול חסד עם בריותי.

וכל זה דברנו אפילו בשאר עניני צדקה וחסד שצריך להתחזק בזמננו להרבותם, וכ"ש שיש ליהרר שלא למנוע צדקה וחסד אם נוגע דבר זה לישראל לענין מאכל כשר, כי כאשר ימנע מזה בודאי לא יביא ברכה לתוך ביתו, ואדרבה אפשר שיקבל ח"ו מארה על עצמו עבור זה שהצריך את העני הזה לבוא לידי איסור ע"י מניעת צדקה שלו, וכענין מה שאמרו חז"ל [והובא ביו"ד סי' ש"פ ס"ב] באבל עני שאין לו מה לאכול שמותר לעשות מלאכה אחר ג' ימים, אבל אמרו חכמים תבא מארה לשכיניו שהצריכוהו לכך, רצה לומר שלא החזיקוהו שלא יבא לידי זה, ואף ששם אינו אלא איסור דרבנן, וכ"ש אם בא עי"ז לכמה לאוין דאורייתא וחייבי כריתות כעין זה.

כללו של דבר אשרי מי שמחזק בענין הקדוש הזה להטיב לישראל בעת דחקם שלא יבואו לטמא עצמם בגיעולים, ועליו הכתוב אומר "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו", וענין השכלה בענינו הוא בכמה גוונים: מי שחננו ד' שהיכולת בידו לעזרם בהונו, בודאי מחוייב שלא לקפוץ את ידו מאחיו האביונים, ומי שאין היכולת בידו לזה מחוייב עכ"פ להשתדל אצל אחרים שיסייעו בענין זה, וזכותו גדול מאוד עבור זה, כמו שאמרו (ב"ב ט') א"ר אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה, שנאמר "והיה מעשה הצדקה שלום" וגו', וענינו הוא שיש לו זכות בכל פרוטה ופרוטה שהוא גובה, וגם נקראת המצוה על שמו, כמו שאמרו בפי' חלק כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה שנאמר וכו', ומלבד זה הלא הוא ממזכי הרבים שעל ידו מקיימים ישראל כמה מאות מצוות של צדקה, ובפרט בענינו שמזכה בזה לישראל שלא יטמאו את עצמם במאכלות אסורות, וידוע מה דאיתא באבות כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, וכן אמרו חז"ל על הפסוק "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" שהוא קאי על גבאי צדקה.

ומאוד אני מתפלא על אלה האנשים המתרשלים עצמם מענין הזה ואינם שמים לבם כלל לצרת אחיהם המתנודדים, דאיך יפעלו זאת בנפשם לשקוט בזמן שלנגד עיניהם יופקרו מצוות התורה ויזכרו ברגלים כטיט חוצות לעיני כל, [ואשר מי שיראת אלהים נגעה בלבבו הלא יקרע לבבו לגזרים על פרצת הדת הגדולה אשר נעשה בימינו, אוי לעינים שכך רואות ואוי לאזנים שכך שומעות], ואיך יערב לחכנו לחמנו ומשקנו בזמן שלנגד עינינו עשריות מישראל המתנודדים ימלאו פיהם יום יום מכל דבר איסור וטרפות וחזיר וכדומה, ואף כי אנחנו גורמים אותם לזה כמה שאין אנו משתדלים להספיק להם מאכלות כשרות בימי נידודם. ובפרט לפי הידוע שיש בכללם כמה יראי השם הצועקים אלינו במר נפשם ומתחננים על נפשותם להצילם מחלאת העונות החמורות אשר לחיי נפשם ממש יגיע [וכידוע שיש בהם חייבי כריתות כמו חלב אשר בעד כזית אחת מתחייב בכרת הנפש], ואיך נקשיח לבנו ונאטום אזינו שלא לשמוע זעקתם ושלא לחוס ולחמול על נפשות היקרות האלה, ואשר במעט השתדלות ובהזלת איזה גרגירי כסף מכיסנו בכל שבוע היינו יכולים להושיעם תשועת נצח, ואם נתרשל מזה הלא נפשם ממנו יבוקש.

וגם איש תבונות יתבונן וידע עד היכן הדבר מגיע, כי ע"י ההרגל במאכלות האסורות יהרס אצלם ממילא כל הנהגת דת הישראל, כי מי שמורגל במאכלות אסורות טריפה וחזיר וכדומה נעשה אצלו הפקר ע"ז גם שארי מצוות התורה, דכשאוכל מאכלי הטרפות הלא אין נוטל ידיו ואין מברך המוציא ולא ברכת המזון, ומעט מעט יסלק מעליו גם שארי המצוות כמו שבת ותפילה ותפילין וכדומה ממצוות היותר חמורות, כי ע"י שאוכל מאכלי העו"ג יתדמה אליו בכל ויקל בעיניו כל שמירת דתו, כי חושב כי כבר אינו בגדר שאר איש ישראל. וגם אמנם גורם לזה האכילה גופא, שעל ידי האכילה נטמטם לבו ויפחת ערך נפשו, וכמו שדרשו חז"ל מהפסוק "ונטמתם בם" דהיינו ונטמטם בם וכמש"כ בפרקים הראשונים.

כללו של דבר כי בענין הספקתם במאכל כשר אנו מצילין אותם ממות הנפש ואנו מכניסין אותן בזה תחת כנפי השכינה, וחלילה וחלילה לנו להתרשל מענין הקדוש הזה, וכל איש ואיש הן גדול או קטן מחוייב להשתדל בזה בכל נפשו ומאודו מי שיכולת בידו לעזור מהונו ומאודו ויותר מזה להיות מעשה אצל האחרים להזמין להם מאכלים כשרים, וכמה גדול שכרם של המתעסקים בזה שהם העקרים לכל המצוה הרבה הזאת, ועל חיי הגוף של נפש אחת מישראל אחז"ל כאלו קיים עולם מלא, ועל אחת כמה וכמה של חיי הנפש דגדול מחיי הגוף. ועליהם נוכל לקרות מה שאמר הכתוב "ולוקח נפשות חכם":

הג"ה ודע עוד אחי, כי מלבד החזקת אלו הנוודים במאכלות כשרות, עוד מצוה רבה להתקרב עליהם ולדבר על לבם ולנחמם ולחזקם שלא יפול לבבם מפני רוע גורלם שהוצרכו להיות נודדים מביתם וממשפחתם ולהתגורר במדינות רחוקות, ויגיד לפניהם כי כל ענינם הוא לנסיון, ואשרי חלקם אם יזכו לעמוד בנסיון ולשמור דת התורה בעת הזאת, וכידוע מתורתנו הקדושה ודברי הנביאים את ערך האנשים הצדיקים שזכו לעמוד בנסיון ואשר לבסוף נתגדלו ונתעלו בעוה"ז ובעוה"ב, ובדברים האלה וכאלה יחזקו אותם ויחיו את נפשם, ויקיימו בזה מה שאמר הכתוב "ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע" ואמרו חז"ל דהמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות, וע"י ההתקרבות יחזקו עצמם יותר בשמירת הדת כי יראו כי לא נפחת ערכם משאר איש ישראל. וגם אמנם מצוה לזרזם ולחזקם לשמירת התורה הן במאכלות אסורות והן בשארי המצוות כמו שבת ותפילה ותפילין וכדומה, כי באשר שמצוי להם כמה פעמים שע"י נידודם אנוסים הם לעבור על אלו המצוות, ממילא יקילו בהם אף בזמן שאין אנוסים לזה, [והוא טעות כי בעת שהם אנוסים פטורים הם וכשעושים ברצון שוים הם לשאר איש ישראל], ואל יחשבו כי בעת נידודם אין מוטל עליהם קיום התורה, ואל ילמדו מבני חבורתם שנמצא בהם אנשים סכלים המקילין בדת התורה. ומקיימים בזה מצוות הוכחה שהיא מצוה דאורייתא שמחוייב כל איש מישראל להוכיח לחבירו ולמנעו מן העבירה, וכמש"כ הרמב"ם בספר המצוות מצוה ר"ה וז"ל 'שצינו להוכיח החוטא או מי שירצה לחטוא ולמנוע אותו ממנו במאמר התוכחה, ואין ראוי שיאמר אחר שאני לא אחטא אם יחטא אחר זולתי מה לי וכו', וזה היפך התורה, אבל אנחנו מצווין שלא נחטא ושלא נעזוב זולתינו מאומתינו שימרה, ואם השתדל להמרות חייבין אנו להוכיחו ולהשיבו וכו', והוא אמרו יתעלה "הוכח תוכיח את עמיתך" וגו' '. [ומדבריו הקדושים יש לנו זירוז לעצם הכנת המאכל כשר עבורם שהוא בכלל למנעם מן העבירה], אכן יזהר להוכיחם בנחת ובדברים רכים שדברי חכמים בנחת נשמעים, וחלילה וחלילה להזהר מלהתקוטט עם אלה שאינם חפצים לשמוע לדבריו כדי שלא יגרום ע"ז ריעותא ח"ו. וד' יגדור פרצת ישראל וישיבנו לתורתו ועבודתו סלה.

חתימת הספר

עוד יש לעורר לאחינו בני ישראל אשר נתן ד' חלקם בתורה, שמצוה רבה עליהם לקיים מה שאחז"ל [חולין דף ט'] תלמיד חכם צריך שילמוד ג' דברים: כתב שחיטה ומילה, ופירש"י דאף לענין שחיטה דהיינו אף שבקי בהלכותיה צריך לאמן את ידו לכך, ואם בימים שהיה מצוי שוחטים מומחים וכשרים בכל מקום הצריכו לת"ח ללמוד זאת פן יוצרך לזה, וכ"ש בזמננו שחלק גדול מישראל וכ"ש הצעירים מתנודדים לארצות שונות, ואף שבמקומות שאין ישראל מצויין הרבה והשוחטים הנמצאים שם ברוב פעמים הם אנשים פחותים שאין יודעים הלכות שחיטה על בוריה, וגם יש מהם אנשים שפרוצים בד"ת שמן הדין אין ראוי לאכול משחיטתם, וגם מצוי שמתנודד במקום שאין ישראל מצויים שם כלל ואין ביכולת להשיג שם בשר כשר כלל, וע"כ כמה מן הראוי והנכון שילמוד כל איש שעסקו בתורה הלכות שחיטה ולאמן את ידיו בהאומנות, ועכ"פ לשחיטת עופות, יזכה בזה לנפשו וגם לאחרים שיוכל להזמין להם בשר כשר. וזאת שמעתי על ת"ח אחד גדול הדור שכאשר נסבב לו לנסוע במקומות שיש לחוש להכשר שחיטתם למד מקודם שחיטת עופות, ועל צעירי ת"ח שבדור הזה בודאי החיוב עליהם לעשות כן.

אחרית דבר

התאוששו אחי ושימו אל לבכם את כל אלה הדברים האמיתיים אשר ערכתי לפניכם, כי לא דבר ריק הוא מכם כי חייכם וחיי נפשות רבבות מישראל תלוי בזה, שאם לא ימצאו להם מאכלים כשרים הלא יבואו כולם לאכול מאכלות אסורות ויגרמו רעה גדולה לנפשם, והקולר תלוי בצווארינו ומידינו יבוקש חיי נפשות נקיות האלה אשר ישקיעו עצמם בחלאת איסורים החמורים האלה, ואשר כמה מהם ידחו עי"ז לגמרי מכל עניני היהדות [כי כאשר יאכל אתם ביחד מאכלם ישכח לגמרי שהוא יהודי], ומה נענה ליום הדין ומה נשיב ליום תוכחה כאשר ידרש ממנו חיי נפשות האלה, אוי ואבוי יהיה לנו כאשר יטילו עלינו את כל אלפי רבבות כעת איסור חלב וטריפה וחזיר אשר יאכלו אחינו בשרינו מפני שאנחנו הסיבנו בדבר הזה שלא הושטנו להם מאכלים כשרים בעת דחקם ועי"ז באו לאכילת איסורים החמורים האלה, ואמנם מה נחשב הוא הגרגירי כסף אשר יעלה לכל אחד ואחד להזמנת מאכל כשר בעד האנשים הנודדים שבסביבותיהם מול גודל העון והאשמה אשר יסובב עי"ז עליהם ועלינו אם נמנע עצמינו מזה, וגם אמנם חרפה הוא לעם ד' המוסרים נפשם תמיד בעד קדושת תורתם אם לא ישימו לב אל ענין הקדוש הזה אשר הוא נוגע ליסודי דת ישראל שבזה נבדלנו מבין העמים וכדכתיב בקרא, ובהעלמת עין מזה אנו מראים כאלו אין אנו חסים כלל ח"ו על קדושת ישראל וקדושת תורתנו, שלנגד עינינו מפקירין אזהרותיה הפשוטים המפורסמים ואין אנו חוששים כלל לזה, ואין לא נבוש ולא נכלם מאבותינו אשר מסרו נפשם ממש על כל מצוה קלה שבתורה וכל הונם ומאודם לא נחשב בעיניהם למאומה בעד קדושת תורתם ודתם, ואנחנו בניהם דור אחרון מתרצים שיעברו חלק גדול מישראל על איסוריה המפורסמים מפני שנוגע לנו לאיזה סך מצער של גרגירי כסף שנצטרך להוציא עי"ז או מפני עצלות שקשה עלינו הטרחה לטרוח בדבר הזה, ומי פלל לשמוע כזאת בימים הראשונים שרבים ושלמים מישראל ימלאו פיהם ממאכלי טריפה עידן ועידנין מפני שאין שכניהם הישראלים חסים עליהם ליתן להם מאכלים כשרים ועומדים ומסתכלים בזה ואין שמים אל לבם כלל.

והנה אחי אמרתי אציגה לנגד עיניכם באחרית דברינו מאמר אחד מזוה"ק אשר ממנו תראו ותוכחו עד כמה מגיע ענין הזה לנפשות האלה, אשר כל איש אשר רוח אנוש בקרבו יסתער רוחו בקרבו לדברים הנוראים האלה, וז"ל הזוה"ק בפרשה שמיי' 'תא חזי מאן דאכיל מאכלי דאסירי, אתדבק בסטרא אחרא, וגעיל נפשיה וגרמיה, ורוח מסאב שריה עליה, ואחזיה גרמיה דלית ליה חולקא באלהא עלאה, ולא אתי מסיטריה ולא אתדבק ביה, ואי יפוק הכי מהאי עלמא, אחידין ביה כל אינון דאחידין בסטר מסאבא ומדאבין ליה, ודיינין ליה בבר נש דאיהו געלא דמריה געלא בהאי עלמא תעלא בעלמא דאתי, ועל דא כתיב "ונטמתם בם" בלא א', דלא אשתכח אתוותיה לגיעוליה ולא נפיק ממסאבותא לעלמין, ווי לון ווי לנפשיהו דלא יתדבקון בצרורא דחיי לעלמין'. [עי"ש עוד בדברו הנוראים ועוד מאמרים כמו אלה הבאתי בפנים הספר]. ומי גבר אשר לב בשר בקרבו ולא יתן אל לבו לחמול על האנשים האומללים האלה אשר מכניסין נפשם לסכנה גדולה ונוראה כזו בלי מרד ומעל, [ורק מפני ההכרח שמוצאים עצמם מתחלה למוכרחים לזה מפני שאין להם מאכלים כשרים, ומרוב הרגלם נעשה אצלם מותר כהיתר, ונלכדים ברשת זו ברצון בלי התבוננות מה הם עושים לנפשם בזה], ואין לא נחוס ולא נחמול על נפשות נקיות האלה אשר הם זרע אברהם כמונו ואבותיהם ישראלים כשרים כמונו, ואך קשי זמנם הביאם לידי כך לנוד מביתם ולחיות חיי צער, ועכ"פ עלינו להשתתף בצערם להושיט להם מאכלים כשרים שלא יצטרכו לסבול צער רעבון [או להכניס נפשם לסכנה כנ"ל ח"ו], ואם נתאכזר על האנשים המדוכאים האלה חטאה גדולה חטאנו בזה לאלקים, ומאד צריך לדאג פן ואולי יאשימו אותנו בעונש המר הנ"ל מפני שאנחנו גרמנו לזה, שאלו קיימנו מצות הקדוש ברוך הוא שהזהירנו בתורתו: פתח תפתח, לא תאמץ ולא תקפוץ ידיך מאחיק האביון, לא תעמוד על דם רעך, וכיו"ב, אז לא באו אלו האנשים לידי כך, וכל איש תבונות בכל נפשו יתן ויעשה כל מה שבכחו ורק שלא יהיה בספק עונש המר הנ"ל. ואלה המתרשלים עצמם מענין הזה אין זה רק מפיתוי היצר שאין מניח אותם להתבונן בטיב הענין הנורא הזה, ואילו ספרו להם מעשה שהיה בעיר אחת שהתאכזרו בני העיר על סיעת עניים הבאים אצלם ולא אספו אותם הביתה ולא נתנו להם אוכל למלאות רעבונם ורעבון בניהם, ומפני גודל הקור לא יכלו ללכת משם למקום אחד והוכרחו להתאכסן בבתי עו"ג והאכילו לבניהם מאכלם, וכאשר ארכו ישיבתם שם וגבר עליהם הדחק ממאכלם היבש יום יום התחילו לטעום גם הם מתבשילי העכו"ם, ויבכו עי"ז בדמעות שליש שבאו לידי כך, אך לא יכלו לעמוד בנסיון שלא לאכול מאכלים האסורים ויחשבו בנפשם כי אנחנו נקיים מעונש הזה והאשם יהיה על ראשי בני העיר האכזרים האלה, וכמה יתקצף ויחרה כל איש ישראל על אנשי העיר הזאת כי מי שמע כדבר הרע הזה אשר ימצא בקרב ישראל קהילה כזו שימנעו אוכל מענייהם שיוכרחו עי"ז ללכת לבתי עו"ג ולאכל מאכלם, וכל אנשי העיר כולם יתפרסמו לפני הכל לקלון ובזז מאד מאד. ועתה ראו נא אחי בענין הזה אשר לפנינו האם לא כמעשה אנשי העיר ההיא אנו עושים שאנו מונעים אוכל מעניים מרודים אשר בקרבנו ועי"ז המה מוכרחים לאכול מאכלי העו"ג, ונחזיק נפשנו עוד בשלום כי אין אנו עושים עוול בזה, כי הלא יש לפנינו מה לאכול, והאין זה מפיתוי היצר שמעור עינינו מלראות ולהתבונן בתקלה הגדולה היוצאת מתחת ידינו, לכן אחי חזקו עצמיכם למצוה הגדולה והק' הזאת, וכקטן כגדול תנו ידיכם לד' לעשות בענין זה, כי על הכל מוטל הדבר, הן מצד החיוב והן מצד החסד והרחמים הנטועה בלב עמנו (ואשר נתחייבו בזה ע"פ התורה), והן מצד יראת העונש לעתיד (וגם עתה), וחלילה לנו לחוס על מעט הכסף והטורח אשר יעלה לכל איש עי"ז, כי מה נחשב הוצאה זו מול רבוי ההוצאות אשר יוציא בזמן הזה כל איש להבלים שאין בהם תועלת לא לגוף ולא לנפש ודבר זה נוגע לגוף ונפש יחד, ובשמחה רבה וברצון גמור יתן כל איש נדבתו וטרחתו לדבר הזה אשר אין ערך ואין שיעור לגודל תועלתה, שמצילין נפשות רבות מישראל ממאכלי איסורים חמורים ומעונשים קשים וכו"ל ועוד ועוד, (לבד מצות צדקה ואכילת עניים רעבים וצמאים ואהבת גרים נדים מרי נפש ועוד כמה וכמה מ"ע מפורשות שיש בזה), וכמה גדול זכות איש המתחזק ומתעורר להתעסק בענין הזה, כי לבד הזכות והחסד שעושה עם אנשים ההם בגופם ונפשם שקונה נפשות ממש, עושה חסד בזה עם כל אנשי העיר ג"כ, לבד זכות המצוה שמזכה אותם ומונע אותם מעונש גדול לעתיד, עושה להם טובה גדולה גם בעיני ברכה שצריך כל אחד ברכה בעסקו, שאם לא ישיחו על ענין הזה ויאכלו האנשים האלה מאכלים אסורים יוגרם עי"ז ח"ו חסרון ברכה ומארה על כל אנשי העיר, וכמו שאחז"ל לענין אבל עני שמותר לו לעשות מלאכה אחר ג' ימים כדי לפרנס עצמו מ"מ אמרו תבא מארה לשכניו שהצריכוהו לכך, דהיינו שאלו הספיקו לו מזונו לא הוצרך לבטל מצות אבילותו, (והוא מידה במידה, דמפני שהם חסים על ממונם שלא להציל איש עני מאיסור יהיה להם עבור זה מארה בנכסיהם), וזהו במצות אבילות דרבנן, וכ"ש ק"ו בענין הזה שע"י קמצנותנו נגרום לישראל שיעברו על איסורי תורה החמורים בודאי יהיה ח"ו מארה לכל בני העיר שהם שכיניהם (וכמש"כ כ"ז בפנים הספר), והאיש המתעורר ומתחזק להסיר המכשול הזה יגרום ברכה לכל בני העיר ולכל המסייעים ומחזיקים בענין הק' הזה מחלקם יהיה חלקנו ומגורלם יהיה גורלנו אמן.